

Kronične nezarazne bolesti**Kronične nezarazne bolesti na području Sisačko-moslavačke županije**

Sonja Pajtlar

Zavod za javno zdravstvo Sisačko-moslavačke županije

Sisačko-moslavačka županija je smještena u središnjem dijelu Hrvatske i prostorno gledajući treća je županija po veličini u Republici Hrvatskoj (4463 km²). Prema popisu stanovništva iz 2011. godine na 9. je mjestu među županijama po broju stanovnika, te je sa svojih 172 977 stanovnika slabije naseljena županija, s tek 39 stanovnika/km². U zadnjih deset godina broj stanovnika je pao za 6,5%. Na smanjenje broja stanovnika utjecalo je smanjenje broja rođenih i povećanje broja umrlih, tako da je vitalni indeks smanjen sa 64,2 u 2001. godini na 59,4 u 2010. godini. Gledajući dobnu strukturu stanovništva, prema popisu iz 2001. godine u našoj županiji je živjelo 22,5% djece do 19 godina (u RH 23,7%), i 18,1% osoba starijih od 65 godina (u RH 15,6%).

U Sisačko-moslavačkoj županiji ima šest gradova i trinaest općina. Najveći grad i središte županije je grad Sisak sa 47699 stanovnika po popisu stanovništva iz 2011. godine, dok je drugi po veličini grad Kutina (22 815 stanovnika), središte moslavačkog djela županije.

Zavod za javno zdravstvo Sisačko-moslavačke županije nema Službu za epidemiologiju kroničnih nezaraznih bolesti, niti zaposlene koji bi se bavili samo tom problematikom, tako da nema ni kontinuiranog rada vezanog uz prevenciju tih bolesti. To ne znači da se na prevenciji ne radi, ali nema sustavnog rada. Svake godine se putem TV i radio emisija, te članaka u novinama obilježe važniji datumi kao što su Svjetski dan zdravlja, Svjetski dan srca, Svjetski dan nepušenja... Kontinuirano se vrši i medijsko promicanje Nacionalnih programa ranog otkrivanja raka dojke i debelog crijeva. Ono što je zaokupljalo pažnju i vrijeme djelatnika Službe za epidemiologiju dugi niz godina, a vezano je uz kronične nezarazne bolesti, je problem zagađenja zraka i utjecaj zagađenja zraka na zdravlje stanovnika.

Kako su grad Sisak i Kutina radi industrijskih postrojenja, posebno rafinerije nafte u Sisku i Petrokemije u Kutini dugi niz godina imali zrak treće kategorije odlučeno je da se obrade dostupni podaci vezani uz zagađenje zraka u Sisku i Kutini i zdravlje stanovništva, te kao prioritet ispita eventualna povezanost između zagađenja zraka i raka pluća i leukemija.

Zamišljeno je da prikupljeni podaci predstavljaju temelj za daljnja istraživanja i praćenje kretanja bolesti povezanih sa zagađenjem zraka među stanovništvom ta dva grada. Djelatnici Službe za zdravstvenu ekologiju našeg Zavoda sakupili su i obradili podatke o zagađenju zraka u Sisku, Kutini i Petrinji. Obradeni su podaci o zagađenju zraka sumpor-dioksidom, vodikovim sulfidom, benzenom, merkaptanom, dimom, ukupnom taložnom tvari, dušikovim dioksidom i lebdećim česticama, za različita razdoblja, ovisno o tome od kada se pojedine tvari mjere u zraku. Djelatnici Službe za epidemiologiju obradili su zdravstvene pokazatelje za razdoblje od 2000.-2005. godine koje se moglo sakupiti iz podataka rutinske zdravstvene statistike za stanovnike grada Siska i Kutine kao najzagađenijih gradova, te grada Petrinje kao grada koji je uvijek imao zrak I kategorije.

U radu su prikazani sljedeći zdravstveni pokazatelji:

1. Dobno-standardizirana stopa incidencije ukupnog raka, raka traheje, bronha i pluća, leukemija, akutne mijeloične leukemije i ukupnog raka za dob 0-19 godina za razdoblje 2000.-2004. godina i to za grad Sisak, Kutinu i Petrinju, te Sisačko-moslavačku županiju i Hrvatsku
2. Dobno standardizirana stopa mortaliteta od ukupnog raka, raka traheje, bronha i pluća, leukemija, ukupnog raka za dob 0-19 godina, kroničnih bolesti donjeg dišnog sustava i ishemične bolesti srca za razdoblje 2000.-2005. godina i to za grad Sisak, Kutinu i Petrinju, te Sisačko-moslavačku županiju i Hrvatsku
3. Učestalost korištenja zdravstvene zaštite u djelatnostima primarne zdravstvene zaštite zbog pneumonija, akutnog bronhitisa i bronholitisa, te kroničnih bolesti donjeg dišnog sustava u gradu Sisku, Kutini i Petrinji, te Sisačko-moslavačkoj županiji i Hrvatskoj za razdoblje 2000.-2005.

Podaci o koncentracijama polutanata u zraku i zdravstveni pokazatelji za grad Sisak se svake godine nadopunjuju i prezentiraju na sjednicama saborskog Odbora za zaštitu okoliša.

Rezultati obrade podataka za grad Sisak bili su sljedeći:

1. Dobno standardizirana stopa incidencije ukupnog raka u Sisku se u razdoblju od 2000-2008. godine kretala od 494,4/100 000 stanovnika 2000. godine do 507,3/100 000 stanovnika 2008. godine. U isto vrijeme u Hrvatskoj je dobno standardizirana stopa incidencije ukupnog raka iznosila 472,3/100 000 stanovnika 2000. godine do 548,8/100 000 stanovnika 2008. godine. U svim promatranim godinama dobno standardizirana stopa incidencije ukupnog raka bila je viša u Sisku nego u Hrvatskoj
2. Dobno standardizirana stopa mortaliteta od ukupnog raka u Sisku se u razdoblju od 2000-2009. godine kretala od 309,8/100 000 stanovnika 2000. godine do 311,5/100 000 stanovnika 2009. godine. U isto vrijeme u Hrvatskoj je dobno standardizirana stopa mortaliteta od ukupnog raka iznosila 263,3/100 000 stanovnika 2000. godine, te 304,1/100 000 stanovnika 2009. godine. U većini promatranih godina dobno standardizirana stopa incidencije ukupnog raka bila je viša u Sisku nego u Hrvatskoj
3. Dobno standardizirana stopa incidencije raka traheje, bronha i pluća u Sisku se u razdoblju od 2000-2008. godine kretala od 61,7/100 000 stanovnika 2000. godine do 65,1/100 000 stanovnika 2008. godine. U isto vrijeme u Hrvatskoj je dobno standardizirana stopa incidencije raka traheje, bronha i pluća iznosila 72,8/100 000 stanovnika 2000. godine, te 57,0/100 000 stanovnika 2008. godine. U većini promatranih godina dobno standardizirana stopa incidencije raka traheje, bronha i pluća bila je viša u Sisku nego u Hrvatskoj
4. Dobno standardizirana stopa mortaliteta od raka traheje, bronha i pluća u Sisku se u razdoblju od 2000.-2009. godine kretala od 66,3/100 000 stanovnika 2000. godine do 69,8/100 000 stanovnika 2009. godine. U isto vrijeme u Hrvatskoj je dobno standardizirana stopa mortaliteta od raka traheje, bronha i pluća iznosila 55,8/100 000 stanovnika 2000. godine, te 63,1/100 000 stanovnika 2009. godine. U većini promatranih godina dobno standardizirana stopa incidencije ukupnog raka bila je viša u Sisku nego u Hrvatskoj
5. Dobno standardizirana stopa incidencije leukemija u razdoblju od 2000.-2008. godine veća je u Sisku (16,6/100 000 stanovnika) nego u Hrvatskoj (11,8 /100 000 stanovnika).
6. Dobno standardizirana stopa mortaliteta od leukemija u razdoblju 2000.-2009. godina također je veća u Sisku (11,4/100 000 stanovnika) nego u Hrvatskoj (9,9/100 000 stanovnika)
7. Dobno standardizirana stopa mortaliteta od kroničnih bolesti donjeg dišnog sustava u Sisku se u razdoblju od 2000.-2009. godine kretala od 23,9/100 000 stanovnika u 2000. godini do 79,9/100 000 stanovnika u 2009. godini. U isto vrijeme u Hrvatskoj je dobno standardizirana stopa mortaliteta od kroničnih bolesti donjeg dišnog sustava iznosila 23,1/100 000 stanovnika 2000.

godine, te 35,8/100 000 stanovnika 2009. godine. U većini promatranih godina dobno standardizirana stopa mortaliteta od kroničnih bolesti donjeg dišnog sustava bila je viša u Sisku nego u Hrvatskoj.

Iako su dobno standardizirane stope mortaliteta i incidencije za rak ukupno, rak traheje, bronha i pluća, te leukemija veće u Sisku nego u Hrvatskoj, kada su izračunate dobno standardizirane stope incidencije raka ukupno, raka traheje, bronha i pluća, te leukemija za još osam gradova u Hrvatskoj vidjelo se da Sisak ne odskoče od drugih gradova, odnosno da nigdje nije na prvom mjestu po stopi novooboljelih. Međutim, uočilo se da je smrtnost od kroničnih bolesti donjeg dišnog sustava u razdoblju od 2000-2009. godine u Sisku porasla 3,3 puta i da je u odnosu na Hrvatsku 2009. godine veća 2,2 puta. Iz tog razloga je Zavod, uz koordinaciju Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo krenuo u Istraživanje o utjecaju onečišćenja zraka na pojavnost bolesti donjeg dišnog sustava u gradu Sisku. Ciljna skupina u istraživanju su oboljeli od neke od kroničnih bolesti donjeg dišnog sustava liječeni u hrvatskim bolnicama tijekom 2009. godine, a imaju adresu stanovanja u Sisku. Za oboljele je osmišljen upitnik koji sadrži pitanja o mjestu stanovanja, radnoj anamnezi, osobnoj i obiteljskoj anamnezi, navikama, simptomima bolesti...

Istraživanje je u tijeku, prikupljeni su podaci o oboljelima i trenutno se radi obrada podataka. Očekujemo da rezultati istraživanja odgovore na pitanje je li zagađenje zraka glavni čimbenik rizika za razvoj kroničnih bolesti donjeg dišnog sustava ili do razvoja bolesti dolazi u sinergiji nekoliko različitih čimbenika rizika. Rezultati istraživanja biti će prezentirani na sjednici saborskog Odbora za zaštitu okoliša 2012. godine, ali i na javnoj prezentaciji u Sisku.

Iako u našem Zavodu ne postoji Služba za epidemiologiju kroničnih nezaraznih bolesti rad na prikupljanju i obradi podataka o zagađenosti zraka i zdravstvenim pokazateljima vezanim uz zagađenje zraka i istraživanje o utjecaju onečišćenja zraka na pojavnost bolesti donjeg dišnog sustava u gradu Sisku projekti su koji su trajali godinama i zahtijevali su i vrijeme i energiju zaposlenika Službe za epidemiologiju i Službe za zdravstvenu ekologiju. Nadamo se da ćemo u skoroj budućnosti imati tim javnog zdravstva koji će radom na problematici kroničnih nezaraznih bolesti pridonijeti zdravlju stanovništva naše županije.

Kontakt:

Sonja Pajtlar, dr. med., spec. epidemiolog
Zavod za javno zdravstvo Sisačko-moslavačke županije
Tomislavova 1, Sisak
tel: 044/567-186
fax: 044/567-188
e-mail: sonja.pajtlar@zziz-sk.hr